

Egy óvodai ballagás margójára

Atanév utolsó napjaiban többé-kevésbé minden oktatási intézmény ünnepélyes keretek között megrendezett eseménnyel zárja az óvodai-iskolai tevékenységet. Ilyenkor a pedagógusok számot vetnek munkájukkal, a diákok-gyermekek előmenetelével, fejlődési skálákat, értékelési pontokba szedett összesítőket dolgoznak ki, összegeznek és mérlegelnek. A statisztikai kimutatás mellett elengedhetetlenül ott van a sokkal kellemesebb és emberközelibb esemény: az iskolai, óvodai ballagás, évváró ünnepély. Oktatók, gyermekek testileg-lelkileg ünneplőbe öltöznek, a tanoncok virággal, meleg öleléssel hálálják az irántuk odaadóan munkálkodók okítását, szeretetét, törődését.

Írásomban az óvodai ünnepélyünk búcsúztató mozzanatát elemzem.

Romániában, a szórványban, illetve a többségében nem magyar lakosú városok óvodáiban gyakori a vegyes csoport. A vidéki óvodákban megoszlik a helyzet: a magyarlakta falvakban homogén óvodai csoportok működnek, azaz kis, közép- és nagycsoportokba rendeződnek a különböző korosztályúak, ha viszont a településen a magyarok kisebbségben élnek, nagyobb a valószínűsége a heterogén csoportok kialakulásának.

Kolozsvár egyike azoknak a városoknak, ahol az óvodai csoportokban a magyar gyermekeket – az esetek 90 százalékában – heterogén csoportokban nevelik. A rövid ismertetőt abból a célból írtam, hogy rámutassak, évente majdnem minden óvodai csoportban vannak „ballagók”, azaz olyan gyermekek, akik ősztől előkészítő osztályba lépnek. Ez azt is feltételezi, hogy az év végi ünnepélyeknek elengedhetetlen része az óvodától való búcsúzás verses-énekes összeállítás. Ennek többféle változatát említhetjük: „táskás tánc”, batyus elköszönő, „billegő-ballagó körben járás” (Tandori, 1981, 176) stb. Az ünnepség – lehet hagyományos vagy modern elképzelésű – többféle változatban valósítható meg. Van pedagógus, aki egy közös kirándulás lazaságában, van, aki színpadi meghittségben, de olyan is akad, aki tematikus műsor keretében teszi emlékezetessé ezt a momentumot. Mindenképpen az ünnepélyesség hangulatának megteremtése a legfontosabb. Ez természetesen nem függ a kivitelezés helyszínétől, hiszen ugyanolyan értékes lehet egy kültéri óvodai ballagás, mint egy hangulatos csoportszobában vagy teremben megejtett búcsú. Az elköszönés és megköszönés pillanatának magasztossága és egyben alázatossága az, ami felejthetlenné teszi a gyermekek és felnőttek számára az óvodától való elválást. Az elválás egyben a múlandóság gondolatának megidézője, ennek terhet pedig végképp a felnőttek élik meg, a gyermek számára ez egy várva várt pillanat, amelybe a megelőző próbákon már jó néhányszor belekóstolt, és amelyet türelmetlenül várt. Meg kell említenünk viszont, hogy egy nyílt térben zajló esemény sokkal könnyebben ki van téve a külső hatásoknak, beláthatatlan zavaró tényezőknek, mint egy falakkal tagolt helyiség, ahol sokkal könnyebb meghitt hangulatot teremteni. Ami a legfontosabb: mindig a gyermekek igényeihez kell igazodni, és nem a felnőttek elvárásaihoz. A szülők többnyire felnőttként gondolkodnak, nekünk, pedagógusoknak felelősségünk

nevelőként cselekedni. A búcsúnak meg kell adnunk a neki kijáró magasztosságot, megihittséget, amelyből a gyermek megtapasztalhatja a pillanat egyediségét, ünnepi hangulatát. Rendezhetjük bárhol, de ha az ünnepi hangulat elmarad, a magasztosság érzése is elmarad. Az év végi búcsú nem a csoportkohézió megerősítésének a momentuma, annak korábban, évekkel előtte kell megtörténnie. A közösségkovácsolás előzetes munka

eredménye, az óvodai búcsú a csoporthoz való tartozás záró eseménye. Testileg, fizikailag megszűnik a folyamatos kommunikáció, helyét egy virtuális, emlékezési síkon haladó kapcsolat veszi át. Az örök paradicsom, azaz a gondtalan óvodai évek, a gyermekkor legtisztább, legnaivabb korszaka zárul le, elvesztésének feldolgozása a szülők számára jelent nehézséget, a gyermekek türelmetlenül várják a betű- és számországgal való találkozást. Az óvodapedagógusnak mindenképp hiteles mintát kell nyújtania, olyan értékápoló tevékenységet kell kifejtenie, ami a gyermek igényeihez igazodik, életkori sajátosságait és érdeklődését tiszteletben tartja. Napjainkban egyre elterjedtebb a modern, nonkomformista szemléleteket támogató pedagógiai nézet, pedagógusként azonban mérlegelnünk kell a „másság” idejét és helyét, az óvodai rítusok szimbólumainak „átértékesített” alkalmazását, az egyéniség és egyediesség túlzott beépítését.

Az óvodai ballagás szimbólumainak kialakítása és megválasztása szintén pedagógusfüggő. Most kimondottan azokra a jegyekre térek ki, amelyek saját óvodai csoportom ballagási rítusához tartoznak.

Jó pár éve csoportunkban elengedhetetlen szimbólum a batyu. Ezzel kapcsolatosan korábban fenntartásaim voltak, mert úgy gondoltam, hogy ez a jelkép valójában egy sokkal érettebb korszakban kapja meg a maga fontosságát, értelmét. Eleinte a maturandusok, a tizenkettedikesek kiváltsága volt batyuuval elballagni, idővel beépült a gimnazisták, majd az elemisták és végül az óvodások búcsúünnepélyébe is. Külső hatásra végül nálunk is teret hódított, így évente elkészülnek a kis piros-fehér pöttyös négyszögletű batyukendők, amelyekbe elengedhetetlen módon élesre hegyezett falásceruza, falásceruza, apró cukorkát (a kedélyállapot megédesítésére) vagy a hamuba sült pogácsát megidéző mézes pogácsát (szükség esetén elfogyasztható) és varázstekercset csomagolunk. A tekercsen útravaló jó tanácsok olvashatóak. A batyut – lehetőségekhez mérten – faragott botra, mintázott pálcára vagy fakanálra kötjük. Kiemelném a *batyu* és a *bot* jelképeességének fontosságát: a *batyu* női, a *bot* férfi szimbólum, az útravalóban benne van egyaránt az apai és anyai gondoskodás, a szülők támogatása is, az emberi lét kétneműsége és az abból következő elengedhetetlen egymásrautaltság.

A második jelképes kellék, ami talán a legfontosabb eszköze a ballagásnak, a „tudáskancsó”. Ez „tartalmazza” az óvodában elsajátított ismeretek, jártasságok, készségek összességét: az énekeket, meséket, játékokat, azaz mindazt a tudást, amit magukkal visznek a gyermekek. A miniatűr kerámiakancsó a játékot is jelenti a gyermek számára, amely meghatározó volt számára, hiszen az óvodai években gondolkodása a játék által fejlődött igazán. A felnőtt szimbólumnak tekinti, a gyermek mitikus gondolkodásmódja valóság-tartalommal telíti ezt a tárgyat.

Az emlékalbum az óvodai évek fontos mozzanatait örökíti meg, végigkísérve a fejlődés folyamatának állomásait. A gondosan beragasztott felvételeket az óvónő személyre szólóan válogatja össze. Az album egy évtizede tartozik a ballagási eszköztárhoz.

A fent említett tárgyakat kiegészítik a – szintén az óvónő által elkészített – miniatűr virágcsokrok és a kis ajándékokat, kifestőt, munkafüzetet tartalmazó meglepetéscsomag.

Az óvodai ballagási rítusnak sincs mindenhol érvényes forgatókönyve, kelléktára. A pedagógus tudja, hogy mi milyen üzenetet hordoz a saját gyermekei számára, és ennek

alapján tervez. A lényeg az, hogy a rítusban folyamatosság legyen, hiszen bizonyos elemeknek, motívumoknak évente ismétlődniük kell ahhoz, hogy megalapozott indoklással részét képezzék az eseménynek, és így hagyományt teremtsenek. Shils, E. (1981) hagyomány-elmélete szerint hagyománynak tekinthető bármilyen alkalom, aminek legalább háromszori ismétlődése van. Ennek elengedhetetlen feltétele az ismeretek ciklikus átadása, alkalmazása és gyakorlása. Kós Károlyt (1911, 52) idézve: „Mert azt tanul-tam mindenütt, azt láttam minden nagy nemzetnél, hogy az apák dolgát folytatják az utódok.”

A hagyomány nem más, mint a kultúra jellegzetes mintáinak és értékeinek a továbbadása a nemzedékek között, egy olyan emlékeztető, amely a közösségek azonosításához szükséges információkat tárolja. Ez az információ éppen a kultúra újratermeléséhez, az azonosító minták létrehozásához szükséges (Hoppál, 2007).

Irodalom

Hoppál Mihály (2007): Hagyomány és modernitás között. In: *Hagyomány és modernitás*. IX. Közművelődési Nyári Egyetem. Csongrád Megyei Közművelődési, Pedagógiai és Sportintézmény Kiadója, Szeged.

Kós Károly (1911): *Régi Kalotaszeg*. Athenaeum R.-Társulat Nyomása, 52.

Shils, Edward: *Tradition*. University of Chicago Press, 1981

Tandori Dezső (1981): Óvodások ballagó dala. In: *Kezdődik az iskola*, Móra Kiadó, Budapest. 176.